

SESAM, DESCHIDE-TE!

Pe la sfârșitul anilor '30, bunicul meu venea la București să cumpere marfă de la negustorii de pe Lipscani. Acolo erau magazine și dughene gemînd de lucruri, de lume – cocoane și chivuțe, domni și țărani, copii și bătrîni, negustori austrieci, bulgari, turci, greci, evrei, albanezi, armeni sau ce-or mai fi fost, fiecare cu afacerea lui. Și, printre ei, bunicul meu, tînăr și frumos – semăna foarte tare cu viitorul rege Mihai, care pe-atunci era doar un adolescent (și doar peste cîțiva ani va semăna el cu bunicul meu care... va fi semănînd cu el). În timp ce bunicul meu alegea cîte ceva din toate pentru micuța lui prăvălie (pe care o ținea împreună cu tatăl lui într-un sat din sudul țării), undeva prin oraș, un băiat, Costel, se angaja ucenic la un fotograf. Se plimbase pe-acolo sigur și francezul Paul Morand, care în 1935 va publica la Paris o carte despre un București mai degrabă vesel, regretînd că, pe Lipscani, locul negusturilor din Leipzig a fost luat „de prăvălii ieftine, iar mătăsurile din Canton au cedat locul mai prozaicei mătase artificiale”.

În anii '50, nu se știe ce fotografia Costel, fostul ucenic, cu aparatul lui de dinainte de război. Doar fotografii la minut cu copii și îndrăgostiți în Parcul Cișmigiu? Bunicul meu era în închisoare, după ce i se vor fi confiscat pămîntul și micuța lui prăvălie cu bunătăți aduse de pe strada Lipscani. Nu făcuse nimic rău bunicul meu, dar... așa erau vremurile, poate că s-o fi opus să-i ia comuniștii lui Stalin chiar tot ce adunase din munca lui și a părinților lui de-o viață. Regele Mihai se afla undeva în exil, în Occident, în Anglia, apoi în Elveția, unde nu mai era rege, ducea o viață simplă, pierduse tot ce moștenise de la familia lui, așa erau vremurile.

În anii '70 eu eram fericită, pentru simplul motiv că eram copil și părinții mei erau buni cu mine. În vacanțe, bunicul ne aștepta în stația de autobuz cu bicicleta lui veche, dintotdeauna. Într-o zi, am descoperit în casă o monedă de argint cu capul unui bărbat frumos. Așa am aflat că trăisem într-o țară condusă cîndva de un rege (de mai mulți regi!). Credeam că numai în povești sînt regi. Ce chestie! Am ajuns și eu la București, cu școala. Am fost la Muzeul Antipa, ne-am plimbat prin Cișmigiu, unde continua să facă poze la minut Costel (dar nu știam de el).

În anii '80, bunicul meșterea în tăcere la bicicleta lui cea veșnic stricată și era mai tăcut ca oricînd. Am aflat că și regele Mihai meșterea la o mașină. Despre mine pot să spun că meșteream la concordanța timpurilor în franceză, mă pregăteam să plec din orașelul meu transilvan la facultate, la Litere, la București, despre care se vorbea pe la noi ca

despre un oraș de neserioși. Asta o spuneau serioșii-prea serioșii ardeleni.

Mie Bucureștiul, chiar așa gri cum era pe vremea aia și fără strălucirea de altădată, mi-a plăcut din prima. Mi-au plăcut oamenii, mai ales tinerii și bătrîni. Tinerii pe care i-am cunoscut aveau niște biblioteci grozave, puteam vorbi cu ei despre orice, iar bătrîni... Bătrînele bucureștence erau îngrijite, pudrate, cu inele frumoase pe degetele lungi și slabe, o mai auzai pe cîte una vorbind în franceză cu cățelul scos la plimbare. Purtau pălăriuțe din anii '30 și mănuși de ață, croșetate. Uneori erau cu soții lor, niște oameni „de altădată”. Cei mai „de altădată”, cei mai frumoși bătrîni, puteau fi văzuți în pauzele concertelor de la Ateneu. O duceau cum nu se poate de greu, dar mergeau la Ateneu... Am cunoscut astfel de oameni. Strada mea preferată era strada Lipscani, unde erau niște anticariate cu cărți și fotografii vechi cu Bucureștiul, printre altele. Cu anticarii era plăcut să vorbești. Te vedea unul cu o fotografie în mîină. „Asta e Leonard!”, îți zicea. „Cum, nu știi cine a fost Leonard?”, se mira el. Și-ți spune povestea bărbatului superb și foarte, foarte elegant, „prințul operei” care s-a prăbușit pe scenă în 1928. Te vede uitîndu-te la vreo vază și începe să-ți vorbească despre elementele de Jugendstil sau mai știi eu ce.

Pe Lipscani era lume amestecată, multă viață, chiar și în sîniștrii ani de frig și foame '80. Fațadele caselor cu un singur etaj, cu elemente de neobaroc, neoclasice sau stil francez, cu balconașe care etalau varii feronerii, erau deja mutilate de însemnele părăsirii, ale paraginii. Fostele prăvălii adăposteau acum o marfă care mirosea a sărăcie, perdele ieftine, pînze care miroseau a chimicale, pantofi urîți, butucănoși, haine bătărate și multe rochii urîte de mireasă sau lumînări pentru botez ori uniforme pentru școlari. Locul își păstra, totuși, farmecul. Dacă te nimereai pe-acolo seara era așa... ca într-un film (de... Visconti?): treceai pe lîngă neogoticul Car cu bere, la o aruncătură de băț de biserică aia ca o bijuterie de piatră din 1724. În spate lăsa clădirea CEC-ului, construită cîndva de un francez, Paul Gottereau. Puteai întîlni cîte un copil murdărel și necăjit, cîte o femeie săracă și veselă, cîte un bețiv, apoi făceai stînga și ajungeai iar pe Lipscani, copleșit de parfum de tei și de splendoarea decrepitudinii, învăpăiată de amurgul bogat în purpură și aur. Ajungeam în dreptul unei porți vechi, prinse între ziduri dărîmate. Prin fața acestei dantelării de

lemn trecuse, sigur, și bunicul meu. Acuma treceam eu și, înaintea mea, un șobolan gras și deloc grăbit. Deasupra noastră – a porții, a mea, a șobolanului – se înălța deja luna.

Dincolo de ziduri, de fațade, nu erau doar săracii care ocupaseră vechile case ale nimănuui acum, goale, reci și triste, dar și, refugiat, trecutul, Timpul altor timpuri, lumea cea frumoasă, de pretutindeni. Erau magazinele cu antichități. Cel mai mare dintre ele, Hanul cu tei, era peștera lui Ali Baba. *Sesam, deschide-te!* Urcam scările și puteam privi îndelung câte și mai câte... Platouri și fructiere Art Nouveau, casete Biedermeier, samovare rusești, păpuși vechi, Armand Marseille, vase de teracotă, porțelanuri englezești, nemțești, vreo bombonieră sau vreo ceșcuță Rosenthal, vase de Limoges, pahare desperecheate de Baccara, sticlărie de Lalique și Murano, japonezării și chinezării vechi, plăci de faianță de Delft, cești, farfurioare desperecheate, nobile dar ieftine, casete vechi de antimoniu argintat, din lemn de trandafir, mănuși de catifea, lustre de bronz, pipe, clopote tibetane, săbii japoneze, abajururi cerate, tacîmuri de argint și alpaca, trăgătoare de bronz, jardiniere de piatră, piese disparate de mobilier mic, mobilier masiv, vechi de-o sută de ani, monocluri, monezi vechi de peste tot, cristaluri, oglinzi venețiene, bancnote vechi, aplice de alamă, vase de alpaca, ștampile pentru sigilii, pendule, litografii, vreo mașină de cusut Singer, măști venețiene, instrumente muzicale stranii, câte un cavaler, câte un duduk armean, bijuterii, gramofone rablagite, ceasuri, rame de lemn sculptate, cufere, lăzi săsești, cutii de pălării, geamantane, paftale boierești, talere, sfeșnice de argint, icoane, covoare persane, anatoliene, de Buhara, cam uzate, hărți, cartoline și, mai ales, albume cu fotografii pe care mă uitam în neștire: fețe, corpuri, veșminte, zîmbete și încruntări, mirese, copii mici din alte timpuri. Cine erau oamenii ăștia din fotografii? Ce se alesese de ei? Ale cui fuseseră obiectele? Cum ajunseseră aici? Pe străduțele alăturate, alte magazine de același fel, în care însă erau amestecate minunățiile cu lucruri oarecare, hale cu tablouri de toate felurile și scaune, jilțuri, sofale, mese cu picioare care se terminau cu labe de leu, scaune pe poante, sticlărie ieftină, bibelouri. Ani de zile s-au perindat prin fața mea priveliști... parnasiene în vremuri barbare. Într-una din aceste prăvălii am cumpărat odată un pocal de cristal cu însemnele regale, foarte frumos. Vînzătorul era un tip plictisit, mi l-a dat pe mai nimic.

Bucureștiul vechi, istoric, începuse să fie demolat ca să se construiască blocuri, cutii de beton. Scoși din casele lor, oamenii se mutau în locuințele astea și, poate, își duceau o parte din obiectele lor frumoase acolo, pe Lipscani, unde se deschideau uși spre alte timpuri...

În 1990 Lipscanii arătau ca naiba. Nici amurgul de purpură și aur nu mai învăluia mizeria străzii. Apăruseră chioșcuri de metal cu grilaje foarte urâte și o marfă ieftină și kitsch pe care aveam s-o văd și la Paris, de pildă, prin zona Pigalle. Treceam pe străduțele din jurul Lipscanilor și îmi tot imaginam viitorul. Viitorul orașului meu. Mi-era milă de el, îi doream o soartă mai bună. Oamenii lui, atît

de veseli și atît de triști (o combinație pe care n-am întîlnit-o în multe locuri), o meritau, poate.

L-am văzut, viitorul, cînd am fost cu un văr din Elveția la o plimbare prin orașul pe care acum îl redescoperea (și eu alături de el). Nu mi-a venit să cred. Înviaseră străzile. Aici, unde erau pe vremuri mîrgelarii, am găsit, din nou, mici prăvălii cu kilograme de mîrgele de murano de toate felurile, din care poți să-ți faci singur colierul. Aici, unde erau altădată abagii, am văzut magazine cu splendide desfășurări de mătăsuri, de atlase, de organza, materiale de toate felurile. Peste tot, revărsate, una lîngă alta, terase, cluburi, restaurante. Și lume, lume multă, fete și băieți, domni și doamne. Din loc în loc câte un sediu nou de bancă sau fațade distruse care își așteaptă proprietarul, demolarea, poate. Între două terase noi, un vechi magazin din altă epocă, cu firma spălăcită pe care scria mare CURCUBEUL. Ce să fi fost *Curcubeul*? O librărie? O simplă listă, cu doar cîteva din numele pe care le poți citi plimbîndu-te azi pe străduțele din zona Lipscani, printre cafenele și magazine noi, ar spune, cred, destule.

În 1992, regele Mihai avea să vină de sărbătorile Paștelui în București. S-au umplut străzile atunci, eram și eu pe-acolo, pe undeva lîngă Lipscani. Asta după ce în 1990 l-au întors din drum pe aeroport. În 1995 a murit bunicul meu. În 1997 regelui Mihai i s-a dat înapoi cetățenia română. Bunicul avea 89 de ani cînd a murit. Regele Mihai are acum 95 de ani. Seamănă perfect cu bunicul meu de 89 de ani.

Despre Bucureștiul „meu”, aș avea atîtea de spus... De cîte ori ies pe stradă știu că o să mă surprindă. Dar și din casă e interesant ce văd. Dacă mă las puțin pe spate cu scaunul, văd printre acoperișurile caselor interbelice, profilată pe fundalul unei misterioase clădiri, ca de poveste, o parte din fața unui uriaș Moș Crăciun de plastic atîrnat într-un decembrie pe fațada Teatrului Țandărică, a fost retras prin ianuarie, dar... nu de tot! Stă cu nasul în sus, se uită la cer Moș Crăciun. L-am privit prin perdeaua de zăpadă, prin ploaie, au înflorit copacii în jurul lui, apoi au înfrunzit, apoi frunzele au căzut, apoi a nins, apoi a venit primăvara și tot așa. Au trecut anii. E acolo sus, i se vede doar jumătatea de sus a capului, are barbă albă, un nas uriaș și căciulă. Acum, cerul spre care privește este perfect senin.

La Hanul cu tei am văzut nu demult un splendid covor oriental, cu un model care se numește *Pana fericiirii*... Nu știu dacă Bucureștiul e un oraș frumos sau urît, depinde cu ce ochi îl privești, depinde cît știi despre el, depinde în ce parte a lui te afli. Depinde cine ești chiar tu! Aș spune doar ca, altădată, unul dintre scriitorii mei preferați, Mateiu Caragiale (un dandy!): „Cine nu i-a prins deosebitul farmec nu a înțeles Bucureștiul. Ei (acestei tristeți) îi sunt închinete aceste rînduri...” Deosebitul farmec, tristețea, purpură și aur... *Sesam, deschide-te!*

